

УДК 342.565.4

А. О. Неугоди́ков,
аспірант кафедри адміністративного та фінансового права ОНЮА

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ

Створення системи адміністративних судів є складовою реформування всієї судової системи України на принципах територіальності та спеціалізації, законодавчо забезпечить вирішення ряду інших важливих питань щодо посилення судового захисту прав і свобод людини і громадянина.

Організація адміністративних судів в Україні має відповідати двом основним критеріям: з одного боку, ці суди мають бути доступними для всього населення, а з іншого — їхня організація повинна мінімізувати можливості незаконного впливу з боку органів влади на суддів адміністративних судів при вирішенні справи.

Пошук оптимальної моделі правосуддя безпосередньо пов'язаний з дослідженням та розв'язанням саме цієї проблеми, оскільки становлення правової держави, громадянського суспільства також пов'язані з ефективним, доступним і справедливим правосуддям [1].

Сьогодні обговорюється принаймні три варіанти системи адміністративних судів. Перший з них передбачає утворення місцевих адміністративних судів на рівні районів і міст, апеляційних адміністративних судів на рівні областей та Вищого адміністративного суду. Безумовна перевага запропонованої системи — у доступності адміністративних судів для населення, максимальній близькості їх до місця проживання. Однак дана система викликає заперечення, переконливим видається аргумент про те, що не велика завантаженість більшості районних та міських судів адміністративними справами викликає обґрунтований сумнів щодо необхідності створення окремої ланки адміністративних судів на такому рівні [2].

Другий передбачає утворення адміністративних судів за зразком господарських: місцеві (окружні) — на рівні областей, у містах Києві та Севастополі та інших населених пунктах, апеляційні — в апеляційних округах на рівні декількох областей, а в подальшому — у кожній області і Вищий адміністративний суд України.

Нам думку В. С. Стефанюка, поєднання першого та другого варіантів з урахуванням фінансових можливостей держави і очікуваної кількості адміністративних справ, які з року в рік зростають, могло б розглядатися як найбільш вдалий варіант побудови системи спеціалізованих адміністративних судів [3].

У третьому варіанті (на погляд І. Б. Коліушко), більш оптимальною з позиції доступності правосуддя в адміністративних справах і незалежності суддів видається дворівнева система місцевих адміністративних судів.

Найнижчому рівневі — району чи міста — видається недоцільним створювати окремі адміністративні суди. Районні, міські, районні у містах загальні суди могли б розглядати і адміністративні справи, у яких однією із сторін

є орган чи посадова особа місцевого самоврядування, а також справи з приводу оскарження притягнення до адміністративної відповідальності, дій чи бездіяльності окремих посадових і службових осіб місцевих органів виконавчої влади. Такі спори вирішувалися б суддями, які спеціалізуються в розгляді адміністративних справ. Кваліфікації судді місцевого загального суду має бути достатньо для ухвалення законних та неупереджених рішень у цих справах.

Спеціалізовані окружні адміністративні суди поширювали б свою юрисдикцію на територію областей або інших частин. Більш високий рівень, таких судів і відірваність їхньої територіальної юрисдикції від адміністративно-територіального устрою дала б можливість забезпечити додаткові гарантії незалежності судової влади від впливу місцевих чиновників. Окружні адміністративні суди є місцевими судами і мали б вирішувати як суди першої інстанції адміністративні спори, у яких стороною є орган державної влади.

Для реалізації такої системи за доцільне видається або внести зміни до Закону «Про судоустрій України» щодо повноважень місцевих загальних судів, або ж витлумачити положення цього Закону у спосіб, який би узгоджувався із запропонованою системою адміністративних судів. Нечіткість відповідних положень Закону дозволяє це зробити. Для обґрунтування такого підходу можна вказати на частину п'яту ст. 22 Закону, яка передбачає, що підсудність окремих категорій справ місцевим судам визначається процесуальним законом. На підставі цього можна зробити висновок, що процесуальним законом до підсудності місцевих загальних судів можуть бути віднесені деякі категорії адміністративних справ [4].

При створенні української моделі адміністративних судів необхідно врахувати кращий міжнародний досвід у галузі адміністративної юстиції, віднайти такий варіант організації судових органів та адміністративного судочинства, який забезпечить належний судовий контроль у сфері управління в Україні.

До утворення системи адміністративних судів розгляд справ, віднесених до підсудності адміністративних місцевих судів, здійснюють місцеві загальні суди, а справ, що належать до підсудності адміністративних апеляційних судів та Вищого адміністративного суду України, — відповідні загальні апеляційні суди та Касаційний суд України, в порядку, встановленому процесуальним законом, шляхом запровадження спеціалізації суддів із розгляду справ адміністративної юрисдикції, в тому числі утворення судових колегій у справах зазначеної юрисдикції, до введення в дію процесуального закону, що регулює порядок розгляду справ даної юрисдикції [5].

Література

1. Авер'янов В. Б. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики. — К., 2003.
2. Михеева Е. Административные суды: гражданин против государства или государство для гражданина? // Юридическая практика. — 2001. — № 44 (202), 31 окт.
3. Стефанюк В. С. Судовий адміністративний процес. — Х., 2003. — С. 64.
4. Коліушко І. Б. Адміністративна процедура та адміністративні послуги: Зарубіжний досвід та пропозиції для України. — К., 2003.
5. Закон України «Про судоустрій» від 07.02.02.